

КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

THE CONCEPT OF FORMATION OF THE MECHANISM OF MANAGEMENT OF ECONOMIC AND ECOLOGICAL SAFETY OF THE METALLURGICAL ENTERPRISE

В статті розглядаються актуальні проблеми законодавчого регулювання питань національної безпеки України, до фундаментальних інтересів якої віднесено державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами. Окреслено першопричини екологічних проблем України та з'ясовано, що одним із принципів державної стратегії є принцип сталого розвитку, який полягає у забезпеченні невиснажливого, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь.

Ключові слова: національна безпека, економіко-екологічна безпека, національна політика, регіональна політика, адаптивний механізм, концепція.

В статье рассматриваются актуальные проблемы законодательного регулирования

национальной безопасности Украины, в фундаментальных интересах которой отнесено государственный суверенитет и территориальная целостность, демократический конституционный строй, недопущение вмешательства во внутренние дела Украины; устойчивое развитие национальной экономики, гражданского общества и государства для обеспечения роста уровня и качества жизни населения; интеграция Украины в европейское политическое, экономическое, безопасное, правовое пространство, членства в Европейском Союзе и в Организации Североатлантического договора, развитие равноправных взаимовыгодных отношений с другими государствами. Определены первопричины экологических проблем Украины и выяснено, что одним из принципов государственной стратегии является принцип устойчивого развития, который заключается в обеспечении устойчивого, сберегательного и эффективного использования энергетических, материальных, природных и других ресурсов для удовлетворения потребностей нынешнего поколения с учетом интересов будущих поколений.

Ключевые слова: национальная безопасность, экономико-экологическая безопасность, национальная политика, региональная политика, адаптивный механизм концепция.

УДК 502.335:338.1:669

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.48-103>

Афонов Р.П.

здобувач

Класичний приватний університет

Afonov Roman

Classic Private University

The article considers topical issues of legislative regulation of national security of Ukraine, the fundamental interests of which include state sovereignty and territorial integrity, democratic constitutional order, prevention of interference in the internal affairs of Ukraine; sustainable development of the national economy, civil society and the state to ensure the growth of the level and quality of life of the population; integration of Ukraine into the European political, economic, security, legal space, acquisition of membership in the European Union and in the North Atlantic Treaty Organization, development of equal mutually beneficial relations with other states. The initial causes of Ukraine's environmental problems are outlined and it is clarified that one of the principles of the State strategy is the principle of sustainable development, which is to ensure inexhaustible, economical and efficient use of energy, material, natural and other resources to meet the needs of future generations. It is also proved that in terms of environmental security, the country has only a universally declarative norm on the direction of state policy to ensure environmental security. It is substantiated that in the current ecological conditions a concrete and detailed definition of the ecological vector of realization of the state policy in the field of national security is necessary. The basic principles of Ukraine's European integration strategy include: the principle of smart growth – economic inexhaustible, economical and efficient use of energy, material, natural and other resources to meet the needs of future generations. It is also proved that in terms of environmental security, the country has only a universally declarative norm on the direction of state policy to ensure environmental security. It is substantiated that in the current ecological conditions a concrete and detailed definition of the ecological vector of realization of the state policy in the field of national security is necessary. The basic principles of Ukraine's European integration strategy include: the principle of smart growth – economic inexhaustible, economical and efficient use of energy, material, natural and other resources to meet the needs of future generations. Research on the understanding of the concepts of economic and environmental security has made it possible to define the term "economic and environmental security of an industrial enterprise", defining it as a dynamic state of resources of a metallurgical enterprise, characterized by stability of its economic interests and efficiency of results ensures its sustainable development in the face of external and internal threats with the obligation to comply with the principle of environmental conditionality of production. The concept of formation of the adaptive mechanism of management of economic and ecological safety of the metallurgical enterprises in the context of national and regional policy is developed.

Key words: national security, economic and ecological security, national policy, regional policy, adaptive mechanism, concept.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку українського суспільства, за наявності економічної та політичної кризи в державі, з відсутнім впливом процесів глобалізації та євроінтеграції, актуалізується проблема економічної безпеки держави, яка уособлює безпеку вітчизняного сектора виробництва, стійкість національної грошово-кредитної системи, мезорівень (рівень регіону) економічної безпеки, економічну безпеку суб'єктів госпо-

дарювання, сьогодні набула особливої гостроти та потребує розробки дієвого адаптивного до реалій сьогодення механізму управління. Оскільки національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація загроз національним інтересам у різних сферах життєдіяльності суспільства

та держави, то стає очевидним, чому економічна та екологічна компоненти безпеки є важливими, системними, невід'ємними складовими національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Стан економіки України та регіональної економіки, зокрема, такий, що вимога забезпечення економічної та екологічної безпеки має бути включена в число основоположних принципів формування і реалізації регіональної політики. Актуальність та важливість вирішення окреслених наукових завдань підтверджується низкою фундаментальних праць таких провідних вітчизняних науковців в галузі економічної безпеки, як В.П. Горбулін, Я.А. Жаліло, Б.М. Андрушків, З.С. Варналій, О.І. Барановський, О.Д. Василік, М.П. Войнаренко, В.М. Нижник, Т.О. Власюк, А.Б. Качинський, Т.Г. Васильців, Г.П. Ситник, В.І. Мунтян, Б.В. Губський, В.О. Ареф'єв, В.М. Михайленко, О.В. Ареф'єва, В.В. Храпкіна та ін. Питанням екологічної безпеки присвятили свої дослідження такі зарубіжні та вітчизняні науковці, як Т.А. Акімова, В.В. Хаскін, Н.М. Андрєєва, С.Л. Байдаков, С.І. Дорогунцов, К.Ф. Коценко, С.А. Лісовський, Л.Г. Руденко, А.А. Садеков, С.К. Харічков, М.А. Хвесик та інші.

Постановка завдання. Мета дослідження – розробка та обґрунтування концепції формування механізму управління економіко-екологічною безпекою металургійного підприємства в контексті національної та регіональної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Законом України «Про національну безпеку України» [1] до фундаментальних національних інтересів України віднесено такі: державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами.

Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, кібербезпеки України тощо [1]. Тобто, економічна компонента національної безпеки є невід'ємною складовою забезпечення сталого розвитку національної економіки. У свою чергу, якість життя населення безпосередньо залежить від стану навколишнього середовища, тобто від екологічної компоненти безпеки. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», яка була прийнята 12.01.2015 р.

№ 5/2015 [2], окреслила вектори руху, які органічно поєднують фундаментальні національні інтереси України.

Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697–VIII [3] окреслено першопричини екологічних проблем України, до яких, зокрема, віднесено такі: підпорядкованість екологічних пріоритетів економічній доцільності; фізичне і моральне зношення основних фондів; недосконалість системи екологічної освіти; незадовільний контроль за дотриманням природоохоронного законодавства та незабезпечення невідворотності відповідальності за його порушення; недостатнє фінансування з державного та місцевих бюджетів природоохоронних заходів, фінансування таких заходів за залишковим принципом.

Одним із принципів розробленої Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, яка затверджена Постановою КМУ від 06.08.2014 р. № 385 [4], є принцип сталого розвитку, який полягає у забезпеченні невиснажливого, ощадного та ефективного використання енергетичних, матеріальних, природних та інших ресурсів для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь, що, на нашу переконливу думку, може бути досягнуто лише за рахунок розробки адаптивного механізму управління економіко-екологічною безпекою на рівнях «національна економіка – регіональна економіка галузі – промислове підприємство – громадянин України».

Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України, який був проведений у 2015 році провідними експертами А. Дацюком, В. Садовським, О. Полтораковим, Р. Марутян [5] розкриває, зокрема, загрози в економічній сфері (енергетична залежність України від Російської Федерації; монополізації стратегічних галузей національної економіки російським капіталом; торговельно-економічна війна проти України; олігархізація української економіки і перешкоджання розвитку малого й середнього бізнесу; здійснення силового тиску на суб'єктів підприємницької діяльності в політичних та корупційних цілях), а також загрози в екологічній сфері (погіршення екологічної ситуації в зоні бойових дій на території Донецької і Луганської областей; недостатня ефективність подолання екологічних наслідків Чорнобильської катастрофи; значний антропогенний та техногенний вплив на оточуюче природне середовище й неефективність заходів, спрямованих на попередження його забруднення; значний обсяг відходів виробництва та споживання і неналежний рівень їх вторинного використання, переробки та утилізації; недостатній рівень готовності сил єдиної державної системи цивільного захисту населення

і територій до реагування на надзвичайні ситуації різного характеру, що можуть негативно вплинути на екосистему України). Причиною виникнення цих загроз, в першу чергу, стала слабка, непослідовна політика нашої державної влади протягом всього періоду розбудови незалежної України, корумпованість політичної еліти та її нездатність до управління державою.

Міністерство розвитку громад та територій України, зокрема, впродовж 2019 року проводило Всеукраїнські наради з актуальних питань формування та реалізації державної регіональної політики, що знаходило своє відображення у проєктах документів, які у подальшому подаються на обговорення у різних інституціях державної влади та громадськості. Одним з таких документів є Проєкт Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року: «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину» [6], в якому також знайшли відображення актуальні проблеми, що потребують вирішення в рамках державної регіональної політики, а саме – поглиблення демографічної кризи; війна на сході України та тимчасова окупація частини території України; погіршення людського капіталу; непродуктивна економіка; невідповідність інфраструктури сучасним потребам людини та економіки; слабкість публічних інституцій; поглиблення територіальних диспропорцій; прискорення деградації проблемних територій; зміна клімату та погіршення екологічної ситуації.

Загальне визначення терміну «безпека», надане Національною Академією України та Інститутом держави і права ім. В.М. Корецького, визначає його, як стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішньої і внутрішньої загрози [7, с. 207]. У вітчизняному зводі знань про державу і право (датованому 1998 роком), яким є Юридична енциклопедія, серед понять і категорій усіх галузей та інститутів права подане тлумачення лише десяти видам безпеки, серед яких виокремлені безпека екологічна і безпека економічна. Так, екологічною безпекою вважається стан захищеності довкілля від порушення його рівноваги [7, с. 208]. Визначення економічної безпеки подається у вигляді стану захищеності національної економіки з погляду забезпечення її розвитку та матеріальних інтересів людей [7, с. 209] з одночасним посиланням на звернення до термінів «безпека» та «національна безпека». В свою чергу, визначення «безпеки національної» передбачає, що це – наявність стану захищеності життєво важливих інтересів як суспільства та держави, так і особи ... [7, с. 210].

Безпека як загальнонаукова категорія пройшла певні етапи своєї еволюції і протягом ХХ століття, зрештою, трансформувалась у царину досліджень економічної безпеки. Вертикаль таких досліджень пронизує всі рівні ієрархії – від глобального

до індивідуального. Важливе місце в такій вертикалі належить дослідженням економічної безпеки підприємства, популярність яких останнім часом набирає обертів [8, с. 26–27]. Зокрема, Ш. Роніс [9, с. 86] розглядає економічну безпеку підприємств як один з елементів захисту національної економіки, при цьому він виділяє задачі, що повинні вирішуватися на кожному рівні забезпечення економічної безпеки, у тому числі і на рівні підприємства. Юридична енциклопедія за редакцією Ю.С. Шемшученка визначає економічну безпеку як стан захищеності національної економіки з погляду забезпечення її розвитку та матеріальних інтересів людей [10].

Слід зауважити, що до липня 2018 р. до переліку пріоритетів національних інтересів, визначених Законом України «Про основи національної безпеки України», був віднесений окремий, чітко визначений, напрям відносно «забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів» [11]. З дати набрання чинності Законом України «Про національну безпеку України», відповідно до якого втратив чинності Закон України «Про основи національної безпеки України», в площині екологічної безпеки країна має тільки, як зазначалося вище, загальнодекларативну норму про спрямування державної політики на забезпечення екологічної безпеки. Вважаємо, що в нинішніх екологічних умовах є необхідним конкретне і деталізоване визначення екологічного вектору реалізації державної політики в сфері національної безпеки.

Більше того, ми переконані, що поняття «екологічність», «екологізація» мають бути тим базисом національної безпеки, на якому забезпечуватимуться воєнна, зовнішньополітична, державна, економічна, інформаційна безпеки та кібербезпека України, адже без збереження середовища проживання втрачається самий сенс існування людини. Тим не менш, враховуючи, що детальному дослідженню ми піддаємо механізм управління безпекою промислового підприємства, то необхідним вважаємо зосередитися з даного приводу, в першу чергу, на питаннях забезпечення економічної безпеки.

Автори [12, с. 53] наголошують на тому, що відповідно до Доктрини збалансованого розвитку «Україна 2030» політика уряду має бути спрямована на забезпечення високого рівня: національної безпеки, соціальної стабільності, економічного процвітання, захисту навколишнього середовища. Реалізація такої політики забезпечується, зокрема, через гарантування національної безпеки держави, включаючи економічну, соціальну й екологічну безпеку. Тобто, логіко-структурну модель взаємозв'язку економічної та екологічної

компонент безпеки промислового підприємства доцільно представити в контексті ланцюга «національна економіка – регіон – галузь – підприємство». Причому, структурна перебудова економіки є первинною ланкою в ланцюгу перебудов, а екологічна перебудова, перш за все, визначає паритетність використання природних ресурсів та забезпечує формування економіко-екологічного мислення адекватного процесам суспільних економічних трансформацій.

Спираючись на системний підхід до формування безпеки промислового підприємства, ми можемо стверджувати, що економічна та екологічна компоненти виступають підсистемами, тому важливим є досконале розуміння елементної структури підприємства як системи, яке всебічно розкриває її внутрішню динаміку, пріоритети та взаємозв'язки. Синергетичний ефект від взаємодії економічної та екологічної підсистем або надає змогу підтримувати стабільність внутрішнього середовища (збалансованість функціонування підприємства та адаптація до зміни зовнішніх факторів), або приведе систему до дестабілізації і руйнації.

Розробники стратегії сталого розвитку «Україна – 2030» Леонід Руденко, Геннадій Марушевський, Тетяна Тимочко [13, с. 20] наголошують на тому, що сьогодні більшість населення планети усвідомлюють негативні наслідки впливу діяльності суспільства на природу, що показує необхідність розпочати складний процес формування нової світоглядної парадигми розвитку, котра у документі ООН «Порядок денний на XXI століття» (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) означена як парадигма сталого розвитку. Як стверджують автори, перехід на засади сталого розвитку вимагатиме глибоких структурних змін в управлінні та нових методів роботи в різних галузях економічного, соціального та політичного життя. З управлінського погляду соціальна та демократична держава має бути також і природозберігальною [13, с. 22]. Таким чином зрозуміло, що ланцюг «національна економіка – регіон – галузь – підприємство» при вирішенні наукового завдання розробки адаптивного механізму управління економіко-екологічною безпекою передбачає конструктивну взаємодію державних, громадських і приватних структур, які вирішують низку складних управлінських завдань – від формування спільного бачення розвитку країни, галузей і регіонів до застосування стратегічного підходу до сталого розвитку, який використовується в країнах Європи.

Базовими принципами, що зумовлені євроінтеграційною стратегією України є такі [14, с. 13]:

- принцип розумного зростання – зростання економіки, яке ґрунтується на знаннях та інноваціях;
- принцип збалансованого зростання – сприяння найефективнішому використанню ресурсів,

розвитку екологічної та конкурентоспроможної економіки;

– принцип всеохопного зростання – стимулювання економіки з високим рівнем зайнятості заради соціальної та територіальної згуртованості.

Власюк О.С., надаючи характеристику основних аспектів національної безпеки України, наголошує [15, с. 28], що екологічний аспект створює механізми для запобігання деградації та оздоровлення навколишнього середовища, піклування про здоров'я народу, формування соціально-правових та економічних умов, що виключали б можливості заподіяння шкоди навколишньому середовищу з боку інших країн світу, їхніх державних структур, підприємців та окремих громадян. Основою екологічно безпечного варіанта суспільного розвитку в Україні має бути принципово нова структура економіки [15, с. 36].

Таким чином, опрацювання визначальних законодавчих актів України, а також наукових результатів відомих вітчизняних та зарубіжних учених, дозволяє запропонувати розроблену автором концепцію формування адаптивного механізму управління економіко-екологічною безпекою металургійних підприємств в контексті національної та регіональної політики (рис. 1).

Сьогодні продовжує формуватись новітня парадигма управління підприємствами, яка передбачає не тільки переосмислення усталених уявлень теоретиків менеджменту, а й розробку концептуальних засад механізмів забезпечення економічної безпеки підприємств, адекватних сучасним реаліям.

Сучасний стан промисловості вимагає розглянути економічну безпеку промислового підприємства разом з екологічним контекстом через агрегування та інтегрування цих складових.

Більше того, відносно підприємств гірничо-металургійного комплексу (далі ГМК) мова має йти виключно про економіко-екологічну безпеку (а не окремо про економічну безпеку і окремо про екологічну безпеку), оскільки підприємства важкої промисловості, як ключової галузі вітчизняного народного господарства, є основою вітчизняної економіки і одночасно, як зазначалося вище, – основними забруднювачами, а Україна наблизилася до граничної межі екологічної ємності навколишнього природного середовища.

Вітчизняні підприємства, в першу чергу ГМК, повинні поступово і неухильно проводити заходи екологічного спрямування, метою яких є досягнення відповідності їх виробництва принципу екологічної зумовленості, тобто спрямованості підприємства «на підтримку або підсилення сталості екосистем». У відповідності з ним економічні механізми повинні створювати умови щодо заохочення підприємців для одержання прибутку за рахунок поліпшення екологічних результатів [16].

КОНЦЕПЦІЯ ПОБУДОВИ АДАПТИВНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Обґрунтування організаційно-економічного механізму управління промисловим підприємством в умовах нестабільності

Обґрунтування економічної та екологічної компонент безпеки промислового підприємства у контексті державної політики

Обґрунтування структурно-логічної моделі адаптивного механізму управління економіко-екологічною безпекою (УЕЕБ) металургійного підприємства та концепції побудови адаптивного механізму УЕЕБ в системі «підприємство – галузь – регіон»

II. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Здійснення моніторингу ефективності економічної та екологічної складових безпеки діяльності підприємств металургійної галузі на макро- та мезорівнях

Дослідження методичних підходів до оцінювання ефективності управління економіко-екологічною безпекою підприємств

Обґрунтування інструментарію вимірювання впливу результатів діяльності металургійних підприємств на економіко-екологічну безпеку в системі «підприємство – галузь – регіон»

III. РОЗРОБКА УДОСКОНАЛЕНОГО АДАПТИВНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Організаційно-управлінські та економіко-екологічні заходи з оптимізації ризиків господарської діяльності металургійних підприємств

Моделювання впливу економіко-екологічної компоненти безпеки діяльності металургійних підприємств на регіональну політику

Удосконалення регіональної економіко-екологічної політики у напрямку сталого розвитку

Рис. 1. Концепція формування адаптивного механізму управління економіко-екологічною безпекою металургійного підприємства в контексті національної та регіональної політики

Джерело: розроблено автором

Більше того, на сьогоднішній день в країні вже є об'єктивною необхідністю прийняття законодавчих норм щодо запровадження світового принципу ведення виробництва «економічно вигідно те, що екологічно безпечно» на рівні економічного механізму управління промисловим підприємством.

Висновки з проведеного дослідження. Слід також зазначити, що у визначення поняття «економіко-екологічна безпека промислового підприємства» ми вкладаємо двозначний зміст: з одного боку – це збереження стійкого фінансового стану суб'єкта господарювання (1), з іншого – одночасне забезпечення процесу обмеження негативного впливу на навколишнє природне середовище, що має супроводжуватися зменшенням обсягів утворюваних відходів, викидів, скидів та розвитком і обов'язковістю впровадження механізмів їх переробки, знешкодження і утилізації (2).

Узагальнюючи думки вітчизняних та зарубіжних науковців стосовно економічної та екологічної компонент безпеки підприємства, ми пропонуємо авторське визначення терміну «економіко-екологічна безпека промислового підприємства»: це динамічний стан ресурсів металургійного підприємства, який характеризується стійкістю його економічних інтересів та ефективністю результатів через реалізацію корпоративних місії і стратегії, що забезпечує його сталий розвиток в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз за обов'язковості дотримання принципу екологічної зумовленості виробництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469–VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення 07.09.2019).
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (дата звернення 07.09.2019).
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697–VIII. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 11.04.2019).
4. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: Постанова від 06.08.2014 № 385/ Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11> (дата звернення 07.04.2019).
5. Аналіз державної політики у сфері національної безпеки і оборони України. URL: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravlynal.pdf> (дата звернення 17.01.2019).
6. Проект Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року: «Розвиток та єдність, орієнтовані на людину». URL:

<http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/SSRD.pdf> (дата звернення 07.04.2019).

7. Юридична енциклопедія. Т. 1. К. : «Українська енциклопедія імені М.П. Бажана», 1998. 670 с.
8. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія. / 2-ге вид., переробл. К. : НІСД, 2015. 348 с.
9. Sheila R. Ronis Economic Security Neglected Dimension of National Security? Smashbooks, 2011. 116 p.
10. Юридична енциклопедія: у 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: Укр. енцикл., 1998. Т. 1. 672 с. URL: <http://kul.kiev.ua/praci-2004-roku/juridichna-enciklopedija-v-6-t.-redkol.-ju.s.-shemshuchenko-vidp.-red.-ta-in.html> (дата звернення 10.04.2019).
11. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV. Урядовий кур'єр, 2003. 30.07.2003. № 139.
12. Біла книга економічної політики України до 2030 року: національний і регіональний виміри. / Антонюк Л., Гуменна О., Поручник А., Тарута С., Харламова Г., Чала Н. Київ: СПД Павленко, 2018. 152 с.
13. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року: розробка і шлях до визнання. URL: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitoglyad/svit-2017-12-1/svitoglyad-2017-1-05-marushevsky.pdf> (дата звернення 07.04.2019).
14. УКРАЇНА 2030: Доктрина збалансованого розвитку. Видання друге. Львів: Кальварія, 2017. 164 с. URL: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf> (дата звернення 10.04.2019).
15. Власюк О.С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики : Вибр. наук. праці. К. : НІСД, 2016. 528 с.
16. Екологічно чисте підприємство. Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічно_чисте_підприємство (дата звернення 07.11.2019).

REFERENCES:

1. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [On the national security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. No. 2469–VIII / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (Accessed: 07.09.2019).
2. Pro Stratehiu staloho rozvytku «Ukraina – 2020» [About the Strategy of sustainable development "Ukraine–2020"]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12.01.2015 r. No. 5/2015. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text> (Accessed 07.09.2019).
3. Pro Osnovni zasady (stratehiu) derzhavnoi ekolohichnoi polityky Ukrainy na period do 2030 roku [About the Basic principles (strategy) of the state ecological policy of Ukraine for the period till 2030]: Zakon Ukrainy vid 28 liutoho 2019 roku No. 2697–VIII. / Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (Accessed 11.04.2019).
4. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na period do 2020 roku [On approval of the State Strategy of Regional Development for the period up to 2020]: Postanova vid 06.08.2014 No. 385/ Kabinet Ministriv Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11> (Accessed 07.04.2019).

5. Analiz derzhavnoi polityky u sferi natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [Analysis of state policy in the field of national security and defense of Ukraine]. Retrieved from: <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/02/Analiz-polityky-NB-pravl-final.pdf> (in Ukrainian) (Accessed 17.01.2019).

6. Proekt Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na period do 2027 roku: «Rozvytok ta yednist, oriientovani na liudynu» [Draft State Strategy for Regional Development for the period up to 2027: "Development and unity focused on people"]. Retrieved from: <http://www.strategy.kharkiv.ua/docs/SSRD.pdf> (in Ukrainian) (Accessed 07.04.2019).

7. Iurydychna entsyklopediia [Legal encyclopedia] (1998). Vol. 1. K. : «Ukrainska entsyklopediia imeni M.P. Bazhana». 670 P. (in Ukrainian)

8. Liashenko O.M. (2015) Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoi bezpekiu pidpriemstva: monohrafiia [Conceptualization of management of economic security of the enterprise: monograph]. / 2-he vyd., pererobl. K. : NISD. 348 P. (in Ukrainian)

9. Sheila R. Ronis (2011) Economic Security Neglected Dimension of National Security? Smashbooks. 116 p.

10. Yurydychna entsyklopediia: v 6 vol. (1998) [Legal encyclopedia in 6 Vol]/ Redkol.: Yu.S. Shemshuchenko (vidp. red.) ta in. K.: Ukr. entsykl.Vol. 1. 672 P. Retrieved from: <http://kul.kiev.ua/praci-2004-roku/juridichna-enciklopedija-v-6-t.-redkol.-ju.s.-shemshuchenko-vidp.-red.-ta-in.html> (in Ukrainian) (Accessed 10.04.2019).

11. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy [On the foundations of national security of Ukraine]: Zakon

Ukrainy vid 19.06.2003 No 964-IV. Uriadovyi kurier. 30.07.2003. No 139.

12. Bila knyha ekonomichnoi polityky Ukrainy do 2030 roku: natsionalnyi i rehionalnyi vymiry [White Book on Ukraine's Economic Policy until 2030: National and Regional Dimensions] (2018) / Antoniuk L., Humenna O., Poruchnyk A., Taruta S., Kharlamova H., Chala N. Kyiv: SPD Pavlenko. 152 p. (in Ukrainian)

13. Stratehiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku: rozrobka i shliakh do vyznannia [Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030: development and the path to recognition]. Retrieved from: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitoglyad/svit-2017-12-1/svitoglyad-2017-1-05-marushevsky.pdf> (in Ukrainian) (Accessed 07.04.2019).

14. UKRAINA 2030: Doktryna zbalansovanoho rozvytku [UKRAINE 2030: The doctrine of sustainable development] (2017). Vydannia druhe. Lviv: Kalvariia. 164 p. Retrieved from: <http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/03/E-Book-Doctrine-2030.pdf> (in Ukrainian) (Accessed 10.04.2019).

15. Vlasiuk O.S. (2016) Natsionalna bezpeka Ukrainy: evoliutsiia problem vnutrishnoi polityky [National Security of Ukraine: Evolution of Domestic Policy Problems] : Vybr. nauk. pratsi. K. : NISD. 528 p. (in Ukrainian)

16. Ekolohichno chyste pidpriemstvo [Environmentally friendly enterprise]. Wikipedia. Retrieved from: https://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічно_чисте_підприємство (in Ukrainian) (Accessed 07.11.2019).